

LISTEK.

„Tugomer“ v Slovenskem narodnem gledališču. — „Slovinci imamo dramo, tragedijo, zgodovinsko tragedijo! Z letom 1876. se začne nova doba v slovenskem slovstvu.“ — S temi velikimi besedami je pozdravil Stritar v „Dunajskem Zvonu“ Jurčičevega Tugomerja, ko je izšel za Veliko noč tistega leta. Seveda je hvala nekoliko pretirana, sliši se patetično in se v njej izražajo prijateljska čutila in vzhičenost prvega trenutka, kar priznava takoj nato sam Stritar: „Morebiti, da nas moti nekoliko nenadno veselje, da nam osupnenje kali oko, ali zdi se nam, da je Tugomer drama povsem dodelana in dovršena, misel, dejanje, besede, vse izborna, isteklosem! Nič kritike, nič pretresovanja in pojasnjevanja, vse je jasno, vse razvidno.“ — To res ni kritika, to je himna prijateljevemu delu in skoro si človek ne more predstaviti Stritarja, znanega kot hladnega esteta, formalista, včasih celo suhega teoretika v tej navdušeni, mladostno idealni pozi, ko slavi in postavlja nad kritiko prvo dramsko delo tedaj 32letnega Jurčiča. Mogoče mu je to hvalo narekovalo tudi dejstvo, da je Fr. Levstik, katerega je Stritar visoko cenil, pomagal Jurčiču z nasveti in dejanji, zlasti kar se pesniške oblike in jezika tiče, pri izvršitvi Tugomerja, in Stritar je njemu na ljubo marsikaj prezrl, kar opazi vsaj malo pozorno kritično oko. Skeptičnemu čitatelju se zdi Stritarjeva hvala malone ironična, prijateljsko odkrita gotovo ni, kar so opazili že tedaj misleči čitatelji. — A uspeh Tugomerjev ob njegovem postanku je bil velik, „durchschlagend“, kakor pravi neki anonimni kritik v istem „Dun. Zvonu.“ Njemu je tragedija „na nekaterih mestih starinskolepa, klasična,“ in pristavlja: „Ker se dejanje vrši brž po devetem stoletju, laglje se odpusti kje kaka starica, čitateljem manj znana, vendar se je nekod predaleč šlo, kar se tega tiče.“ Mislim, da ni treba povdarjati, da te „starice“, to so starinski izrazi, vzeti iz stare slovenščine, gredo na rovaš Levstika, ki je bil temeljit naš jezikoslovec in je poznal naše besedišče kakor malokdo. In isti anonimus pristavlja: „To delo je zares narodno, prav tako osnovano, kakor jaz o Nemcih mislim. Reklo se bode, da je Tendenzstück. Ako bi v Rusiji izšla taka knjiga, imela bi nekaj zgodovinske pomenljivosti.“ — Vidi se, da so bili tedaj kritiki v splošnem zelo prijazni in niso skoparili s hvalo.

„Tugomer“ je prišel po 43. letih na oder ljubljanskega Narodnega gledališča in ironija usode je hotela, da smo z njim odprli oz. zaprli nemški „Jubiläumstheater“ ter ga posvetili slovenski Taliji. Res je, da tragedija ni tako klasična in popolna, visoka v umetnosti, kakor so jo videli Jurčičevi prijatelji, vendar pa je dramsko delo, ki po tolikih letih ni izgubilo svoje umetniške vrednosti, in je na najboljši poti, da postane naša reprezentacijska igra, ki bo stalno na repertoarju in se igrala ob vseh slavnostnih priložnostih. Seveda jo bo treba uprizoriti temu primerno in ne s tako skromnimi sredstvi in v naglici, kakor se je zgodilo ob premieri 6. febr. 1919. — Da je bil Jurčič pripovednik, se pozna tudi na Tugomerju, ki je na prvi pogled dobro dialogiziran roman. Napetega dramskega dejanja sploh ni, ničesar ni, kar bi v gledalcu

vzbujalo radovednost in pričakovanje. Junak Tugomer pusti gledalca primeroma hladnega; preveč deklamira o nemškem poštenju, in ko izvabi s svojo lahkovernostjo osemindvajset slovenskih velmož in vojvod v smrt, je s simpatijami pri kraju in njegov konec ne vzbuja nikakega usmiljenja. Tragedija ni enotna v svoji zgradbi. V prvih dveh dejanjih je Gripo, ki plete in zavija dramsko nit, sploh je Tugomer v glavnem pasivna oseba: On to stori, kar hočejo Nemci. Njegova lahkovernost bi bila navsezadnje razumljiva, a da drugih 29 veljakov gre kar na slepo pod nemški meč, to je Jurčič hudo površno utemeljil. Seveda kadar se to zgodi, je tragedija gotova. V značajih ni potrebne plastike in nadrobne karakteristike. Vsi so orisani na splošno in počez, samo kot tipi, a ne individualnosti. Najboljše je očrtana stara Vrza, strastna Slovenka in blodna poganka, ki se zdi nazadnje kot duh iz onega sveta, kadar bruha kletve na verolomne Nemce.

Lastnosti, ki jih daje Jurčič starim Slovenom, so tipične in pristne: Lahkovernost, razdor, nesloga, hujskanje. Poglejte in poslušajte Spitignevo! Koliko takih leta še zmeraj med nami!

Uprizoril in igral je Tugomerja Hinko Nučič s temperamentom in odlikami, ki so njemu lastne. Hotel bi videti na njem še več slovenske izrazitosti, tudi v maski. Vrzo je ustvarila g. Zofija Borštnik-Zvonarjeva plastično in resnično. — Sicer bo treba ob ugodnejših okoliščinah Tugomerja docela iznova uprizoriti, vloge drugače porazdeliti, bolje naštudirati in stare Slovane primerno obleči.

F. Golar.

Igor Sjeverjanin in še kaj. Šestnajstega in sedemnajstega leta je bil najbolj v modi Igor Sjeverjanin. Skoro vsakdo ga je poznal, kar je v Rusiji tudi pri mnogo večjih poetih zelo redka stvar. Velik del svoje popularnosti ima zahvaliti svojim „poezokonzertom“, ki jih je prirejal po vseh velikih mestih Rusije.

Kaj pa je to „poezokonzert“? To je večer, kjer pesnik čita občinstvu svoje pesmi. Igor Sjeverjanin navadno ne čita, temveč poje. Melodij nima mnogo, dve ali tri. Nanje prepoje ves „poezokonzert“, trajajoč navadno od 2½ — 3 ure. Pogosto se melodija izpremeni le v toliko, v kolikor je ritem ene pesmi različen od ritma druge. Samo nekatere poeze — tako on sam nazivlja svoje pesmi — deklamira brez petja. Od teh je najbolj znana pesem „Neron.“ Verzi o tem „mučitelju-mučniku“, „pesniku-ubijalcu“ se seveda ne morejo prilagoditi sentimentalni in igravi melodiji sjeverjaninske lirike. Polne dvorane so zanesljiv dokaz vsaj za to, da „poezokonzerti“ Igorja Sjeverjanina niso — dolgočasni.

Igor Sjeverjanin je lirik-futurist. On ni globok. Zato je originalen in prijeten. O sebi je visokega mnenja:

Jaz, genij Igor Sjeverjanin,
od svojih sem poded pisan,
jaz povsemestno oekranen,¹
jaz povsesrčno sem priznan.

V „poezi o Karamzinu“ pride do zaključka, da je on prav tako zgodovinar v poeziji, kot je bil Karamzin poet v zgodovini. Za časa vojne je na

¹ „Oekranen“ je ruski futuristovski izraz. Ekрана pravijo Rusi projekcijski steni v kinematografu.